

Дата: 13.01.2026

Урок № 46

Тема: Життєпис Дмитра Павличка. Пісенна лірика поета. Національний колорит поетичних образів вірша «Два кольори», що став народною піснею. Мотив кохання в поезії «Я стужився, мила, за тобою...»

Мета (формування компетентності): предметні: літературознавчу: знання про основні віхи життя поета і перекладача Д. Павличка, характеристика основних мотивів його поезій, пісенної лірики, її популярності; **ключові:** ціннісно-сміслову: розвиток естетичних почуттів, вміння визначати національний колорит поетичних образів, з'ясувати роль антитези у творі; **комунікативну:** навички роботи в групі, розвиток вміння учнів формулювати мету власної діяльності та робити висновки за її результатами, вдосконалення вміння висловлювати власну думку, узагальнювати аналітичний матеріал; **загальнокультурну:** прагнення до гуманістичних ідеалів, високих моральних якостей, естетичний смак, зацікавленість високохудожнім словом поезії.

Матеріали до уроку:

Дмитро Павличко — відомий український поет, перекладач, визначний громадсько-політичний діяч народився 28 вересня 1929 року в с. Стопчатові на Івано-Франківщині в багатодітній селянській родині.

Спочатку навчався в польській школі с. Яблунева, потім у Коломийській гімназії та радянській десятирічці. У 1948 р. він вступив до Львівського університету на філологічний факультет, з 1953 р. навчався в аспірантурі, але невдовзі залишив наукову роботу. (Поета виключили з аспірантури за виступ на зборах викладачів проти русифікаторської політики влади. Офіційною ж причиною виключення назвали «неуспішність» аспіранта.)

У 1954 р. за пропозицією М. Бажана Д. Павличка було прийнято до Спілки письменників України. 1964 року письменник разом із родиною переїхав до Києва й очолив сценарну майстерню кіностудії ім. О. Довженка. За його сценаріями поставлені фільми «Сон» (1965) та «Захар Беркут» (1970). З 1966 р. по 1968 р. поет працює в секретаріаті Спілки письменників України. У 1971-1978 роках був головним редактором журналу «Всесвіт», де опублікував чимало знакових творів світової літератури.

У 1977 р. Д. Павличко стає лауреатом Державної премії України ім. Т. Шевченка. Протягом 1990-1994 р. Д. Павличко є депутатом Верховної Ради й тривалий час послом України в Канаді.

З жовтня 1995 р. до травня 1998 р. поет був Надзвичайним і Повноважним Послом України в Словацькій Республіці.

1997 р. поета нагороджено орденом «За заслуги» III ст., 1999 р. — орденом князя Ярослава Мудрого V ст.

Також Д. Павличко був Послом України в Республіці Польща в період з весни 1999 р. по лютий 2002 р. (завдяки його старанням у центрі Варшави в березні 2002 р. було споруджено пам'ятник Тарасові Шевченку). 2004 р. за визначний особистий внесок у

розвиток української літератури, створення вершинних зразків поетичного слова, плідну державну й політичну діяльність поету присуджено звання Героя України.

З 21 жовтня 2005 р. поет є народним депутатом України і на IV Всесвітньому Форумі українців був обраний Головою Української Всесвітньої Координаційної Ради. У 2009 р. Д. Павличка нагороджено орденом князя Ярослава Мудрого IV ст.

У творчому доробку Дмитра Павличка — поетичні збірки «Любов і ненависть» (1953), «Моя земля» (1959), «Чорна нитка» (1958), «Бистрина» (1959), «Днина» (1960), «Пальмова віть» (1962), «Пелюстки і леза» (1964), «Хліб і стяг», «Гранослов» (1968), «Сонети подільської осені» (1973), «Тасмниця твого обличчя» (1974, 1979), «Вибрані твори у двох томах», «Спіраль» (1984), «Задивлений у будущину», «Поеми й притчі», «Вибрані вірші» (1986), «Покаянні псалми» (1994), «За нас» (1995), «Золоте яблуко» (1998), «Ностальгія» (1998), «Засвідчую життям» (2000), «Наперсток» (2002), «Рубаї» (2003), «Сонети» (2004), «Не зрадь» (2005), «Три строфи» (2007), «Аутодафе» (2008). Його перу належать такі збірки літературно-критичних статей: «Магістралями слова» (1978), «Над глибинами» (1984), «Біля мужнього слова» (1988); книги для дітей — «Золоторогий Олень» (1970), «Дядько Дош» (1971), «Де найкраще місце на землі» (1973), «Смерічка» (1982), «Плесо» (1984), «Рідна мова».

Муза поета звертається до складних загальнолюдських проблем у їх найгостріших суперечностях, контрастах. Митець-філософ пише про добро і зло, любов і ненависть, вічне і минуле, пелюстки і леза, світло й пійтму. Павличко розмірковує над цими вічними темами, осмислює й розповідає про них у вишуканих і точних образах.

Дмитро Павличко — автор відомих пісенних текстів: «Впали роси на покоси», «Лелеченьки», «Пісня про Україну», «Долиною туман тече», «Явір і яворина», «Я стужився, мила, за тобою», «Дзвенить у зорях небо чисте», «Розплелись, розсипались». Пісня «Два кольори» (1949) стала народною. На слова поета написали чимало пісень й автори Володимир Губа, Юлій Мейтус, Богдан Янівський, Богдана Фільц, Олександр Ільїв, Микола Литвин, Галина Менкуш, Галина Ільєва. Твори на слова Дмитра Павличка виконують українські співаки Дмитро Гнатюк, Анатолій Мокренко, квартет «Явір», Василь Зінкевич, Ніна Матвієнко, Квітка Цісик та ін.

Дмитро Павличко також і відомий перекладач (перекладає з англійської, іспанської, італійської, французької, португальської, їдиш та багатьох слов'янських мов). Своїми перекладами Павличко запропонував нове прочитання творів Данте Аліг'єрі, Франческо Петрарки, Мікеланджело Буонарроті, Федеріко Гарсія Лорки, Хосе Марті, Йогана Вольфганга Гете, Генріха Гайне, Райнер Марія Рільке, Генріка Ібсена, Леопольда Стаффа...

Окремими книгами виходили його твори російською, естонською, польською, болгарською, угорською, грузинською та слов'янськими мовами.

Завдяки Дмитру Павличкові українському читачеві було повернуто творчість Богдана-Ігоря Антонича. 1967 року побачив світ одностомник поета «Пісня про незнищенність матерії» з блискучою передмовою Д. Павличка. Важко переоцінити вплив, який мала ця книга Б. -І. Антонича на всю молоду українську поезію останньої чверті минулого століття.

Але чи не найповніше талант поета розкрився в його інтимній та філософській ліриці. Збірки «Сонети подільської осені» (1973), «Таємниця твого обличчя» (1974, 1979) стали помітним явищем в українській літературі другої половини ХХ ст.

Робота над поезією Д. Павличка «Два кольори»

Аналіз поезії «Два кольори»

Рік написання: 29 лютого 1964 року.

Жанр: ліричний вірш, пісня.

Тема: роздуми над своєю долею і життєвим шляхом, синівська вдячність за материнську любов, за вишитий оберіг для захисту на непростій життєвій дорозі.

Головна думка: «мене водило в безвісті життя, та я вертався на свої пороги» (уславлення материнської любові та заклик не забувати про своє коріння, батьків).

Провідний мотив: мотив дороги як символу людської долі, поєднаний із мотивом материнського благословення.

Художні засоби

Епітети: незнаними шляхами, червоними і чорними нитками, сумні і радісні дороги, старого полотна, вишите життя.

Уособлення: «мене водило в безвісти життя», «війнула в очі сивина», «переплелись ... дороги».

Метафора: «піти у світ», «червоне — то любов, а чорне — то журба».

Повтори (рефрен): «два кольори мої, два кольори».

Повтори (тавтологія): «оба».

Порівняння: «переплелись, як мамине шиття, мої ... дороги».

Протиставлення (антитеза): «сумні і радісні дороги».

Образи: піти у світ (розлука з рідними), незнаними шляхами (доля), сорочку мати вишила (захистила оберегом), червоними і чорними нитками (радість і печаль), свої пороги (рідний край), переплелись дороги (життєвий шлях), сивина (життєвий досвід), згорточок старого полотна (благословення матері), вишите моє життя на ньому (синівська вдячність).

Червоний та чорний кольори — ніби віддзеркалення української багатостраждальної історії. Це найпоширеніше поєднання кольорів і в національній вишивці, яке асоціюється з радостями й печальми, злетами і смутками людського життя. У другій строфі пісні поет пояснює цю символіку:

Два кольори мої, два кольори,

Оба на полотні, в душі моїй оба,

Два кольори мої, два кольори:

Червоне — то любов, а чорне — то журба.

Проводжаючи сина в дорогу, ненька дала вишитий рушник, як оберіг, як символ своєї любові. І це була найдорожча річ, яку він зберігав протягом довгих років, бо мати вишила синову долю на полотні.

Поет дібрав такі зворушливі слова, так зумів виразити почуття багатьох людей, що вірш став улюбленою народною піснею для багатьох поколінь.

Для допитливого учня. Спогади Д. Павличка

«Пісню «Два кольори» я написав 29 лютого 1964 року, разом з композитором Олександром Білашем. Нам було нудно на комсомольському зібранні, а переді мною сиділа гарна жінка, у чорній хустці з вишитою на ній червоною трояндою, це нагадало мені мою сорочку, і першу строфу я написав просто на коліні... Я відчув, що це початок пісні, так само як золотошукач відкриває краплину золота.

Ми втекли із засідання, і в той же день разом з Сашком дописали пісню. Вона лежала рік у Дмитра Гнатюка, а потім, напередодні жовтневих свят, Гнатюк показав її в ЦК, і там, як він мені розповідав, одна дуже поважна особа сказала — пісню потрібно переробити, тому що вона не є соціалістичною. Але я сказав, що нічого переробляти не буду, і нехай та поважна особа переписує сама. Петро Шелест (саме він був тією поважною особою), дізнавшись про мою відповідь, розлютився, але потім сказав, що чорт з нею, і нехай Гнатюк співає як є.

Пісня прозвучала, і почала співатися повсюди. Після цього мене і Білаша викликали у партійну школу, де два кагебісти з нами вели бесіду і сказали, що я мав би прекрасно знати, що таке червоне і чорне — мовляв, ми написали бандерівський гімн. Нам тоді просто кості затерпили, бо ми розуміли, чим це загрожує. Я тоді почав говорити, що рушники, сорочки — навіть на Гуцульщині, звідки я родом, — вишивають червоно-чорними нитками. Я сказав, що це народна вишивка, а отже, і народна пісня. Врешті-решт я навіть запитав їх: а який прапор був у Паризької комуни? Я був начитаний і знав, що Паризька комуна мала червоно-чорний прапор. Коли я їм це сказав, вони затихли.

ДОМАШНЄ ЗАВДАННЯ

Вивчити напам'ять «Два кольори»

Фото виконаних завдань надсилати мені на електронну пошту
y.levchuk2976@gmail.com

У темі листа вкажіть ваше прізвище, номер групи та № уроку.